

POSUDEK OPONETKY NA DISERTAČNÍ PRÁCI

- Disertační práce: • **Pedagogické přístupy učitelů a asistentů pedagoga ve vzdělávání romských žáků základních škol v Moravskoslezském kraji**
- Autorka: • **Ing. Eva Nyklová**
Dolnoszlonska Szkola Wyszka w Wroclawiu
- Školitel: • **doc. PhDr. et PhDr. Martin Kaleja, Ph.D.**
Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta
- Oponentka: • **doc. PaedDr. Eva Šotolová, Ph.D.**
Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

Pedagogické přístupy učitelů a asistentů pedagoga ve vzdělávání romských žáků základních škol v Moravskoslezském kraji

Společenská závažnost zvoleného tématu

Společenská praxe v České republice se v každodenním životě setkává se složitostmi života Romů nejen v oblasti výchovně vzdělávací, ale i v oblasti zaměstnanosti, sociální, zdravotní a jiné. Cílem je zlepšení jejich životních podmínek v neposlední řadě vzdělanostní úrovně.

Předložený text je v souladu s koncepcí Úřadu vlády uvedené ve Strategii romské integrace do roku 2030 kladoucí mj. důraz na snížení rozdílů ve vzdělávání mezi většinovou společností a Romy prostřednictvím zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělávání na všech úrovních. Autorka přistupuje k problému vzdělávání Romů s ohledem na sociální, kulturní a další specifika heterogenních romských skupin charakteristických pro Českou republiku s důrazem na Moravskoslezský kraj.

Předložená disertační práce je původní prací v rozsahu 163 stran. Teoretická východiska autorka čerpala z četných literárních zdrojů včetně cizojazyčných. Způsob získávání informací a jejich komparace svědčí o schopnosti autorky analyzovat poznatky. Text je logicky členěn na tři části, doplněn tabulkami, grafy, příklady pedagogického přístupu, což přispívá k přehlednosti

prezentovaných závěrů. Dizertační práce je zaměřena na oblast pedagogických přístupů, na angažovanost pedagogů v pedagogickém procesu ve vztahu ke školní úspěšnosti žáků v kontextu sociálních a kulturních aspektů. V celé práci je zdůrazněna heterogenost romské národnostní menšiny žijící na území ČR.

V kapitole 1.3 autorka poukazuje na základě strategických dokumentů na potřebu kvalitního a efektivního školského systému, kde je zdůrazněna osobnost pedagoga. Představuje Akční plán inkluzivního vzdělávání 2016-2018, na který navazuje Akční plán inkluzivního vzdělávání 2019-2020. Na s. 39 uvádí dílčí cíle současného platného dokumentu Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021-2030. Přehled a stručná charakteristika významných dokumentů zaměřených nejen na romskou národnostní menšinu s důrazem na inkluzivní vzdělávání považují za přínosný.

V následujících podkapitolách se Ing. Eva Nyklová podrobně zabývá rolí pedagogického pracovníka s důrazem na učitele a asistenty pedagoga. Na s. 47 uvádí terminologický vývoj asistentů v souvislosti s jejich působením na školách. Uplatnění romských asistentů bylo neoficiálně na školách před rokem 1997. Ustanovení této pracovní pozice v roce 1997 na základě rozhodnutí MŠMT mělo velký přínos pro školy s větší koncentrací romských žáků. Byly základní školy, kde pracovalo 5-8 romských asistentů. Postupně na místa romských asistentů nastoupili asistenti z řad majority. Pouze na některých školách tzv. segregovaných pracují nadále asistenti romští. Autorka rovněž uvádí terminologický vývoj této profese – romský asistent, vychovatel – asistent učitele, asistent pedagoga. V komunikaci s romskými rodinami má romský asistent nezastupitelné místo, na s. 48 autorka uvádí „má také výrazný vliv na školní úspěšnost žáků“. Přítomnost romského asistenta na škole je důležitá pro minoritní i majoritní společnost, přispívá k vzájemnému poznání.

V této kapitole je rovněž poukázáno na význam role sociálního pedagoga a sociálního pracovníka, což je u nás na školách naprosto vyjímečná pozice na rozdíl od okolních států. Studium sociální pedagogiky je sice v rámci University Karlovy zastoupeno, ale absolventi pracují v jiných oblastech.

Ing. Eva Nyklová celý pedagogický proces posuzuje komplexně, navazuje rovněž na vlastní pedagogické zkušenosti. Podrobně se zabývá kvalitou pedagogické práce, která souvisí

s osobnostními vlastnostmi, odbornými znalostmi, pedagogickými a didaktickými dovednostmi. Klade důraz na angažovanost vůči škole – nadšení pro práci, angažovanost vůči žákům – přesvědčení o možnosti dosažení úspěchu u každého žáka, angažovanost vůči sobě samému – snaha zkvalitňovat vlastní profesi a vzdělávat se v ní.

Kvalita pedagogické práce do značné míry souvisí s heterogeností třídy, intelektovými rozdíly mezi žáky, odlišným rodinným, kulturním a sociálním prostředím. Přibývá sociálně vyloučených lokalit s velkou koncentrací Romů, kde jsou izolováni a jejich chudoba se násobí. Rodiny jsou často pod vlivem tíživé sociální situace a nemohou být pro děti dostatečnou oporou.

Situaci neprospívá skutečnost, že významná část romského etnika neovládá dobře mateřský jazyk, natož jazyk majority. Zde nastupuje význam romštiny, která vede k posílení sebevědomí a identity Romů a je nepostradatelným prostředkem ke vzdělání. Bez pochopení těchto souvislostí pedagog nemůže přistupovat k žákům kvalitně, efektivně.

V následující části se autorka zabývá otázkou angažovanosti na základě zahraničních výzkumů.

Druhá kapitola je věnována výzkumu v této oblasti. Vychází z metodologických východisek. Ing. Eva Nyklová za hlavní cíl uvádí: „Analýzu pedagogických přístupů a přístupů učitelů a asistentů pedagoga působících ve vzdělávání romských žáků na českých základních školách.“

(viz s. 82)

Na tento hlavní cíl výzkumu navazují dílčí cíle prezentované na s. 89 s důrazem na rozdíl pedagogických přístupů ve vzdělávání romských a sociálně vyloučených žáků k angažovanosti z perspektivy percepce pedagogických pracovníků základních škol Moravskoslezského kraje. Na metodologická východiska navazuje interpretace výzkumných zjištění.

Výzkumnou část tvoří čtyři samostatné celky:

1. Výzkumná analýza konceptů pedagogických přístupů a přístupů pedagoga
2. Sociální realita aplikovaných pedagogických přístupů
3. Percepce pedagogických pracovníků k angažovanosti ve vzdělávání romských a sociálně vyloučených žáků
4. Typologie angažovanosti pedagogických pracovníků prizmatem výzkumných zjištění

Ke každému výzkumnému úkolu autorka uvádí metodologická východiska, výzkumný design a na závěr shrnutí výzkumného cíle.

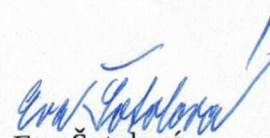
Na základě tohoto postupu se stává výzkumná část přehlednější vzhledem k tomu, že metodologie byla založena na smíšeném designu s využitím několika výzkumných metod.

V diskuzi Ing. Eva Nyklová mimo jiné zdůvodňuje realizaci výzkumu v Moravskoslezském kraji z důvodu velkého počtu sociálně vyloučených lokalit z čehož vychází předpoklad, že pedagog má zkušenosti se vzděláváním romských a sociálně vyloučených žáků.

Typologie angažovanosti pedagogů vzdělávajících romské žáky je aplikovatelná na všechny pedagogy pracující na základních školách.

Disertační práci Ing. Evy Nyklové považuji za přínosnou, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Praze 18. 7. 2022

Eva Šotolová